

Б А Р С М У К В А С М И
У М С Р

Т

С М Ч Ы Л А С

Байрамхъуаьлаьны
УМЕР

Тамчылаьны

назмула бла басняла

СТАВРОПОЛЬ КИТАБ ИЗДАТЕЛЬСТВОНУ
КЪАРАЧАЙ-ЧЕРКЕС БЕЛЮМЮ
ЧЕРКЕССК 1969

НАЗМУЛА

ДЖАЗЫУЧУ ТЕНГИМЕ

Къууанмаса джюрегинг,
Толуб этген тилегинг,
Неда ачыб кюймесенг,
Неда бир кѣб кѣрмесенг,
Джашауну бек билмесенг,
Тюл эсенг бек фахмулу,
Неда озгъан илмулу,

Тенгим, сенден тилегим,
Керти ауруб джюрегим,
Алма кългъа назмуну,
Излеме джукъ джазаргъа,
Элтир ючюн базаргъа!
Джазмай чыртда болмасанг.
Ол зат тюртюб кълймаса,
Келе эсе кючюнгден,
Джаз халкълнгы юсюнден!
Урунганла юсюнден
Джазалсанг сен хапарла,
Ишчи халкълны эсинден
Ала чыкълмай турурла.
Халкълны затыны сыйын
Чыгъларырча бир кълйын
Кълшала эсенг, кюреш.
Ет джете эсе, сермеш!..
Джазма чыртда хакъл ючюн,
Джаз урунган халкъл ючюн,

Ишчи халкъыгъа джарарча,
Атынг, чыкъса, ийнакълаб,
Сыйлаб саннга санарча,
Ана тилин тансыкълаб
Джюрек татлы тарарча,
Тамам керти къанарча!
Ойлаш да кёр, джазылгъан
Махтау джырла, назмула,
Бетсиниб сызлагъан
Алдау, махтау джазыула,
Суу кёмюкча, къурулла.
Джазма, джазсанг хакъ ючюн,
Джаз джазалсанг, халкъ ючюн,
Джетмей эсе къючюнгден,
Джазма джукъну юслонден.
Джырчы-мырчы дегеннге,
Сёзде махтау бергеннге
Ийиб сен джаш эсинги,
Этдирмегин кесинги:

— О кьойчу! — деб, хиликге
Джамагъатха, миллетге.
Джаза эсенг, джаш тенгим,
Батыр болсун джюрегинг,
Этмей кишиге зарлыкъ!
Болмаса ёт, батырлыкъ
Сёзлерингде кьатылыкъ,
Кёзлерингде джарыкълыкъ!
Болгъан затны дуняда
Тюз кёрсюнле кёзлеринг,
Джуртунг ючюн чыкълсынла
Хар заманда сёзлеринг.
Урунган халкъдан башха
Махтама сен кишини,
Ачха-бочха бергеннге
Алдатмагъын кесинги.
Буд айтырым кёрсем да,
Сеннге ауруб джюрегим,
Осиятым, ёлсем да

Буду сеннге, джаш тенгим:
Джазма джазсанг, хакъ ючюн,
Джаз джазалсанг, халкъ ючюн!
Джетмей эсе ючюнгден,
Джазма джукъну юсюнден!

КЕЗБАУ

Ала да кёзлю, ариу кёзбауум,
Къайдан да чыкъдынг аллыма,
Сени кёрюрге термилиб ёлеме,
Джаннган от салдынг да къаныма.

Ариу тюрсюнюнг ингирге дери
Джетеди, кёзюме кёрюне,
Тютюн этмейин кюеди джюрегим,
Ийнансанг, ариучукъ, сёзюме.

Сени кѣрюрге, термиле, тарала,
Бир ауруу табады джюрегим.
Ийнакълаб сени, къойнума къысаргъа
Термилед, ёлед кѣкюрегим.

Стол юсюне салгъанма картынгы,
Эртден, ингир кѣзюм джетерге,
Ышара тургъан кѣзюнге къараб,
Сюймекликден ушакъ этерге.

Ингирге дери ишде арыб келиб,
Тансыкълаб, кѣзюнге къарасам,
Ачыкъ джарагъа балхам салгъанча,
Джюрегиме тынчыкъ саласа.

Джазыу болурму, къатынга олтуруб,
Сени чачларынгы сыларгъа,
Джаныб а баргъан кѣкюрекге къысыб,
Ала кѣзлеринге къараргъа?

Эжиу этигиз, мен да айтайым
Етген затланы башымдан:
Мен сени сүйүб башладым
Ол эки къара къашынгдан.

Сүймеклик ауруу, ой-ой сан ауруу,
Джокъ эди сенден хапарым.
Сени кёргенли, мени ариуум,
Келмейди кече джатарым.

Джаш джюрегими эритедиле
Сени сёлешген сёзлеринг,
Кёз а туурамдан бир да кетмейдиле
Огъурлу ала жёзлеринг.

Къанатла кибик кенгге керилген,
Эх, сени къара къашларынг,
Тобукъларынгдан энишге озгъан
Башынгда къутас чачларынг.

Юсюнге кийген сени кийимлеринг
Бир таб джарашалла этинге,
Къара къашларынг, ала кёзлеринг,
Нюрюнг тёгюле бетинге.

Таймай къысыучу акъ джаулуқъчугъунг
Чырайынга къууат береди.
Къараб кенгден а сени кёргенлей,
Джюрегим къаты тебеди.

Сени кёрмесем, бир тюбемесем,
Мен къайталмайма элиме.
Бир кёрюр ючюн барыучу болдум
Джашагъан, тургъан элинге.

Къатынга барсам, ой ариу,
Келеди хапар сорурум,
Кирпик къакъмайын, эки кёзюнге
Бёлмейин къараб турурум.

РАЗЫ БОЛ

Эсингден кетмей турамыд, анам,
Кечеги тойладан къайтыучум,
Оюндан, тойдан, кеч эте, келиб
Дуниядан хапар айтыучум?

Меннге оноу кесинг этиучененг,
Эшикге чыкъсам кирсем да.
Бармаучен эдим иймеген джеринге,
Ишимден бошаб, келсем да.

Сеннге келин алыб келгенимде,
Сен алтъыш этер орнуна:
— «Меннгеми соруб келтирдинг!» — деб
Олтуруб кълалгъаненг орнунга.

Келин желгенли, юйге киргенли,
Азда эсими ары ийсем,

Ичингден гурушха этиучен эдинг,
Алгъын отоугъа мен кирсем.

Эртде да туруб, кече кеч джатыб,
Кюрешиб кёлюнге джетерге,
Айлана эди, кьол урчукъ кибик,
Хар затдан разы этерге.

Джанын аямай, санын аямай,
Тамам джаны бла кюрешди,
Къыз тансыкъ болуб тургъан джюрегинг
Анга тамам керти илешди.

Иши кючю да намыс, адет бла
Ол сениге кесин алдырды,
Джашынгдан эсе, джангы къызынга
Тамам кёлюнгю салдырды.

Эх, сени сынаб, дауур кибик этсем,
Кеси-кесимн эсиртиб,

Къоруучан эдинг джангы кызынгы
Хар заманда мени терссиниб.

Сабийлик этиб, керти урушсакъ,
Джарашдыра эдинг таймайын,
Ана джюрекни кёб кыйнасакъ да,
Сакъладынг бизни буэмайын.

Кечмеклик салыб, анадан башха
Ким болур адамны атмагъан?
Мардасыз сау бол, разы бол, анам,
Насыбыбызны сакълагъан!

КЪАРАЧАЙЫМ

Тау чегетлери — нызы, наз,
Джерни джандети, шам Кавказ,
Къарачай джерча, джеринг азд —
Махтаулуд джурту халкъынгы —

Суулары нарзан, Къарачай,
Батмагъы дарман, Къарачай...

Боркъулдаб чыкъгъан нарзаны,
Таулары толгъан алтыны,
Тау батмагъыны дарманы —
Белгилид джурту халкъынгы —

Суулары нарзан, Къарачай,
Батмагъы дарман, Къарачай...

Ишлеб а ишден талмагъан,
Халкъладан артха къалмагъан,
Кишиге чырмау болмагъан —
Халиси былайд халкъынгы —

Суулары нарзан, Къарачай,
Батмагъы дарман, Къарачай...

Джетген кюн эсин атмагъан,
Башында сыйын сатмагъан,
Киши хакъына чабмагъан —
Халиси былайд халкъынгы —

Суулары нарзан, Къарачай,
Батмагъы дарман, Къарачай...

Он бармагъындан бал тамгъан,
Джетмиш джылында тау аугъан,
Тау маралладан сют саугъан —
Адамы былайд халкъынгы —

Суулары нарзан, Къарачай,
Батмагъы дарман, Къарачай...

Таула атасы Минги-Тау
Орналгъанд сени джерингде,
Джырлайды сеннге минг махтау
Солугъан курорт элингде —

Суулары нарзан, Къарачай,
Батмагъы дарман, Къарачай...

Таулары малдан толуучу,
Джолоучу тохтаб солуучу,
Сюйюб къонакъбай болуучу —
Адети былайд халкъынгы —

Суулары нарзан, Къарачай,
Батмагъы дарман, Къарачай...

ДЖЮРЕК СЮЙЮНЕД

Ата джуртуму, ана джерими
Кюн-кюнден татлы сюеме,
Къурман-къор болуб ма бу шам джуртха
Джюрекден салам неме.

Кечеден кюннге, ийыкъдан айгъа
Джурт сейир тюрлю кийинед.
Хар эртден сайын, хар ингир сайын
Джюрек бир тюрлю суйюнед.

Къара Тенгизден, Азов тенгизден
Джауум булутла ауалла,
Башха джерлени кюн исси къысса,
Мында джауумла джауалла.

Тёбенниги турса, кюрен а тартыб,
Огъаргъы къара къаралыб,
Ма бу шам джуртну башлары турад
Чууакъ кегериб, агъарыб.

Шам Къарачайны тюз джюрегинде
Джюрекча тюшген шахаргъа.
Джюрек кезлерим, тоймай, излейле
Саннга джангыдан къараргъа.

БАЛИЙЧИК

Сынаб турсанг, табигъатда, джашауда
Хар нени гитчеси, джашы ариуду...
Чапракълары мыдах джукъланыб саудан,
Салгъан балий терекчигим ауруйду.
Джыйырылгъан чапракъларын тюз этиб,
Бурушларын ариу ачыб къарадым.
Къарасам а — джазыкъланы тюгентиб
Баргъан кёб минг джюджюлени санадым.
Суу шкок бла, дарман бла сауутланыб,
Терекчикни кёксюл санчыгъын джуудум,
Сора ма ол кюнден башлаб тин алыб
Терекчик джангыдан дуниягъа тууду.

АЛГЪА

Совет власть чыкъгъынчы,
Патчахлыкъны джыкъгъынчы,

Тургъанса кюн кёрмейин,
Патчахлыкъ джол бермейин
Окъуб ёрге ёсерге,
Джахилликни тешерге;
Базыб базыкъ белине
Зорлукъ этиб джеринге
Тургъанд, къоймай джарыргъа.
Алгъа, Къарачай, алгъа!

Энди бюгюн халкъланы
Ичлеринде джокъланыб,
Кеси ана тилинде,
Шам джуртуну ичинде, —
Алимликге кенг джолла —
Ачылдыла школла,
Окъуб билим алыргъа,
Совет джолну барыргъа,
Коммунизмни салыргъа.
Алгъа энди, терк алгъа!

Алгъын джахил тюлсе сен,
Хар бир иште пилсе сен,
Кёрген бек кёб ишлени.
Хар не тюрлю тиллени,
Къарангылыкъны къысдаб,
Кеслерича бек уста
Окъуб билдинг, юрендинг,
Чыгъыб эркин, кенг джолгъа.
Алгъа, Къарачай, алгъа!

Преграднада, Лабада,
Уруп сууу табада
— Джерлерингде бурунгу
Энди кесинг урунгу! —
Деген властны кючюнден,
Зорлукъ кетиб юсюнгден,
Элле, джуртла салгъанса,
Къууанч кюннге чыкыгъанса.

Ачылгъанды джол алгъа.
Алагъа энди, терк алгъа!

Ёсдор хар не байлыкъны,
Кёбейт джалны, айлыкъны,
Малны багъыб, семиртиб,
Ташкёмюрню, темирни
Тауларынгы тёшюнден,
Келгенича кючюнгден,
Изле, кюреш алыргъа.
Джарыкъ джолну барыргъа
Ачылгъанды джол алгъа.
Алгъа, Къарачай, алгъа!

Аман тюлдю малчылыкъ,
Ара иште алчылыкъ,
Алай а джер сюрюуню,
Техниканы билиуню,
Магъаданны къазыуну,

Илму ишле джазыуну
Эндиги ёсген джашха
Санайма мен эм башха.
Кюреш илму алыргъа.
Алагъа энди, терк алгъа!

Джерден чыкъгъан байлыкъгъа
Тенг болмагъанд бир байлыкъ
(Арбаз тенгмид джайлыкъгъа)
Эмда тюлдю болаллыкъ.
Заводлада, джердеди,
Фабрикледед, кёлдеди
Хар байлыкъны уллусу
Болгъаннга баш илмусу.
Тырмаш илму алыргъа.
Алгъа, Къарачай, алгъа!

Алгъа, алгъа Къарачай!
Озмасынла ийыкъ, ай,

Къатдырайыкъ беллени,
Джашнатайыкъ эллени,
Кёб этеик малланы
Агъачларын, санларын,
Окъуб билим алайыкъ,
Халкъла тенгли барайыкъ
Алгъа — Коммунизмагъа.
Алгъа, Къарачай, алгъа!

КЪОЗ ТЕРЕК

Суу ызында суу ташладан мен ташыб,
Арбазыма тиздим, къагъыб эм басыб.
Гинасуугъа бойсундула кёб чунгур,
Асфальт салдым тохтамазча чырт джангур.
Джылла ётюб, кюнлеринде бир джазны
Ортасындан сыйдам асфальт арбазны,

Лобан ургъан забачыкъча кёрюндю,
Тамашагъа мени эсим бёлюндю.
Танылмайын тереклиги, ханслыгъы,
Акъ резикчик — хакъ билине джашлыгъы —
Уллу кюрешди, тохтамайын чырт арыб,
Чыкъды асфальтны хорлаб, кенг джарыб.
Сейир! Аны асфальт бла кюреши,
Кюрешде да аны ууакъ юлешиб,
Кесек-бусакъ, умур-чумур сындырыб,
Чыгъыучугъу кюннге кёзюн джандырыб.
Джыйышдырыб къязыкъ чыбыкъ жерегин —
Джерни келечисин — сейир мёлегин —
Сынаргъа деб, резикни тегерегин,
Габдешчикча ариу эшиб бегитдим,
Юсчюгюне сууукъ суучукъдан бюркдюм.
Резик кюн-кюнден ёсюб чапракъланыб,
Терек болгъанындан белги берди,
Джарыкъ дунягъа тамам джутланыб,
Терек болуб бутакъларын кенг керди.

МАРТ

Февраль айгъа отуз кюнню толтурмай
Аны ичинден огъурлу март къарайды,
Кюнню созуб, сууукъ къышны кѣб турмай
Аягъындан чалдыу этед, марайды.

Къыш сууукъну март джылыуу ѳлтюрюб,
Къояд къарны таныгъыулу аздан-аз,
Джаз тылпыуну бек мийикге кѣлтюрюб,
Къууандырыб, кириб келед кѣм-кѣк джаз.

Алгъы бурун кабинетге, конторгъа,
Андан чыгъыб станлагъа киреди,
Ишчи, элли, тюз урунган халкълагъа
— Джаз келед! — деб къууанч хапар береди.

КЪОИ ЧЫПЧЫКЪ

Джазны бурнун таб мараб,
Узун бурун, тум-къара,
Тюз чыпчыкъдан абадан
Къыбыла джаны табадан
Юйлю чыпчыкъ келеди,
Джылыу кечигиб баргъан
Кенг тюзлеге, таулагъа,
Ненец, Коми эллеге,
Узакъ Сибир джерлеге
Джаздан салам береди.

Тюрлю-тюрлю миллетли,
Къара шинли, акъ шинли
Къызчыкъла бла джашчыкъла
Бек суйюнуб, тансыкълаб,
Бу чыпчыкъгъа тюбейле;

Тохтамайын чырт арыб,
Кёзчюклери да джарыб,
Ишчи къан эм кёл алыб,
Мангылай терлеб, къадалыб
Аннга уя ишлейле.

Къой сюрюуню джанындан
Ары-бери таймаздан
Ол чыпчыкъчыкъ къадалыб,
Аяу салмай джайылыб
Малны джауун кырады.
Аны ючюн ол чыпчыкъ
Къарачайча «Къойчыпчыкъ»
Деген атны алады.

КЪАРЫЛГЪАШЧЫКЪЛА

Мен башында, ала тюбюнде,
Тюбюнде дегеним, — тюб юде —

Кюрешебиз хар дайым кюнде
Хар ким кесине ишлеб уя,
Келгенича къарыудан, кючден
Тюк-джам, таш-агъач, топракъ джыя.

Бир кереге топракъ кёлтюрюб,
Экинчиге чёбчюкле келтириб,
Кюнден-кюннге ишни ёсдюрюб
Экеу-экеу кюрешедиле.
Джыр бла джюреклерин билдире,
Сюймекликден сёлешедиле.

Акъ тёшлю, къызыл уууртчукъла,
Тюппе-тюз айрыкъуйрукъчукъла,
Нечикди сизде умутчукъла?
Уячыгъыгъызда джашаргъа,
Ёсдюрюрге сау балачыкъла,
Сора къыбла таба учаргъа!

Ой, толсун иннетигиз сизни,
Кёбейтигиз миллетигизни.

Кёб да турмай уячыкъдан
Бир кёбгенкёз кымыжачыкъла
Атачыкъ бла аначыкъгъа
Татлы тилде джюуолдедиле,
Кенг сарысыман ауузчукъла,
Къуртчукъла излеб, керилдиле,
Бу эки къара къанатлычыкъ
Кече кюн да табмай чырт тынчлыкъ,
Келтиредиле балалагъа.
Угъа кетсе, бир къарылгъашчыкъ,
Бирчиги къарайды алагъа.

* * *

Сейирдиле ана джюрекле:
— Балам болур да деб керекли, —

Хыр-хыр этиб, болуб кёкюрекли,
Джюрюйдюле ишлеб, чапханлай,
Таймай балалагъа сескекли:
— Не болду экен деб кърккъгъанлай.

Бетчанчыкъдан къараб туруб,
Келгенни кёргенлей, ёшюн уруб,
Олсагъатлай къуугъунну къуруб,
Къарауулчукъ учуб кетеди:
Кёб турмайын, бир талай болуб,
Къарылгъач аскерчик джетеди.

Кёкню джабад дер «аскер» джетиб,
Хахай, къуугъун, къычырыкъ этиб,
«Джауну» джунчутуб, чиркитиб,
Мукъут этиб, алайдан къыстайла.
Бу хорламны къууанчын этиб,
Къууанч учууланы башлайла.
Кёб да турмайын, балачыкъла,

Къанат юслери къарачыкъла,
Къанат тюблери алачыкъла,
Абаданчыкъла болалла.

Учууда къата къанатчыкъла,
Арбазда эркин ойнайла.

КЪАРАЧАЙ.

Накъут-налмаз чыгъыучу,
Тау асланла багъыучу,
Алтын, кюмюш тауунгу;
Джерден къайнаб чыгъыучу,
Тауну джарыб агъыучу
Гара, дарман сууунгу
Сюеме кемсиз,

Къарачай!

Джаннга дарман болуучу,
Ауругъанла солуучу,

Джер джандети шам Кавказ,
Шам хауалы джеринге,
Ариу курорт элинге
Дуния джюзю джеталмаз!
Сюеме джеринги,
Къарачай!

Керпеслениб таулада
Ёсген эркин хауада
Ичиб зем-зем сууунгу,
Тауларынгда ойнаучу,
Дамлы джерни сайлаучу
Маралынги, бууунгу
Сюеме кемсиз,

Къарачай!
Тюрлю-тюрлю кёгетден,
Толу ариу чегетден,
Кёк бухарча, джасалгъан
— Къарачай деб аталгъан
Къапхагъынги, джарынги,

Ауушунгу, тарынгы
Сюеме кемсиз,

Къарачай!

Тау ёзенле зангырдаб,
Къозу къойгъа мангыраб,
Ташдан ташха секире,
Кёк кырдыкдан кекире,
Тууарланы ингирде
Келгенлерин, ёкюре,
Сюеме кемсиз,

Къарачай!

Муртху, чынар чегетде,
Алма-кертме кёгетден
Таулу къызны джыйгъанын,
Тындырыучу тоюнгу
Пуд къуйрукълу къоюнгу
Таулу джашны сойгъанын
Сюеме кемсиз,

Къарачай!

Къышынг боран, къар этиб,
Джазгъы ырхынг джар этиб,
Джауумунгу, къарынгы
Келиучюсюн шуулдаб;
Болуучусун мелхумлаб,
Ырысхынгы, дамынгы
Сюеме кемсиз,

Къарачай.

Къан ойнатхан тоюнгу,
Тутуш, къолташ оюнну,
Къарачайда болуучу;
Ат чабдыргъан байрамны,
Къайнагъан, къарачай айранны,
Ичсенг, джанынг солуучу,
Сюеме кемсиз,

Къарачай!

Уста къоллу, табышлы,
Тюз иннетли, намыслы,
Джаш болса да болуб баш.

Сынаб, санаб атлагъан,
Адет, намыс сакълагъан
Къаракъаш кызыларынгы
Сюеме кемсиз,

Къарачай.

Акъ кийиз бёрк къартланы,
Дюрюлетиб сыртланы,
Къышха бичен ишлеучю,
Чырпа, бухар бёрклерин,
Ана тилде сёзлерин,
Хар ишде кёл бериучю,
Сюеме кемсиз,

Къарачай!

Къоз гюрбеде турсам да,
Башха джерде мен болсам,
Излейме сени кёрюрге,
Кюле ана тилимде,
Тепсей, ойнай элимде,
Тау джуртумда ёлюрге

Сюеме кемсиз,

Къарачай!

Алгъа, алгъа, Къарачай,

Тауларынга толгъан ай

Нюр джарыгъын чачханды!

Партия, — кърал башчыбыз —

Джашнасын деб халкъыбыз,

Халкъгъа кенг джол ачханды.

Джашна, джангы

Къарачай!

ОКЪУ, КЪАРНАШ

Джетген кюню къыйынлыкъ,

Болмаз кибики сыйытлыкъ,

Зар джауунгу табасы,

Хар байлыкъны анасы,

Сары алтын багъасы

Болгъан джарыкъ окъууну,
Окъуу, салыб къарыуну.
Бол акъмазча кёз джашынг,
Сабий тенгим, къарнашым!
Болса илмунг, билиминг,
Джетер ишге сезиминг,
Ёсер билим къарыуунг,
Тнер халжъгъа асыуунг,
Бюгюн школгъа бармасанг,
Окъуб билим алмасанг,
Джуртубузну кючлерча,
Коммунизмни ишлерча,
Тюз джолланы барырча,
Джашау юлюш алырча;
Хаулеликге къабдырсанг
Заманынгы, кюнюнгю;
Джукъу кючлеб тюнюнгю,
Тангны тойда атдырсанг,
Чыкъмаз адамча сыйынг.

Сокъураныб кюер мыйынг!
Джаш тѣлюню ашауу,
Дунияны джашауун
Джумушатхан, джарытхан,
Аман, иги айыртхан,
Уруннанны бай этген
Илму, джарыкъ окъууду —
Окъумагъан сокъурду!
Табигъатдан къоркъууну
Кентнге къууб чачаргъа
Мелхум джашау ачаргъа
Къурчдан кючлю окъууну
Ленин — сыйлы башчыбыз,
— Окъугъуз! — деб айтханды.

СЕНИ БЛА — ДЖЮРЕГИМ

Шам Кавказы зем-зем суулары
Миллетлени кѣзюн къаратад.

Кёб джерни кёрген, джер сайлай билген
Ма бу шам джерлени джаратад.

Туугъан, ёсген кенг, джарыкъ джерим,
Сени бла биргед джюрегим.

Битген джюзюмю, чыкъгъан кюмлюшю
Бютеу шам джуртума джайылад,
Сары алтыны, чокъракъ нарзаны
Саулай джер джюзюне айтылад.

Туугъан джуртум, ёхдем, деу халкъым,
Сизни зочюн джашаргъад антым.

Башха джерлеге барсам къонакъгъа,
Тансыкълаб, таулагъа къарайма,
Ётген кюнлени тергеб айлагъа,
Къалгъан кюнлерими санайма.

Туугъан, ёсген кенг, джарыкъ джерим,
Сени бла биргед джюрегим.

Кёзюм джарыкъны бу джерде кёргенд,
Бу джерде киргенд меннге джан,
Ма бу шам джурт бла чыжыгъынчы биргед
Таулу деу жёкюрекде ёхдем джан.

Туугъан джуртум, ёхдем, деу халкъым,
Сизни ючюн джашаргъад антым.

Къыйын юн болса, къобар джамагъат,
Джаугъа бирден къаршчы атларбыз.
Ата джурт ючюн, аямай ючню,
Эркинликни джаудан сакъларбыз.

Туугъан джуртум, ёхдем, деу халкъым,
Сизни ючюн джашаргъад антым.

БАСНЯЛА

СЮЗЮУ

«Джырлаучу» чыбчыкъла бир кюн
джыйылыб,
Джыйылыуну джоругъуна сыйыныб,
Биринден бири алыб сёз кёзюуню,
Булбулну джырлагъан джырын,
Аны макъамын, аны иннет сырын
Башлагъандыла тинтиуню эм сюзюуню.

— Так! —

Деди, тёппесин сылай, Байрамджак, —
Сёз джокъду, сёзсюз да тили байды,

Алай а кёб заты ангылашынмайды.

— Иги ангылаялмасам да джырын

Булбулну,

Энтда чемерлесин дерикме мен бу муну! —

деди Шорбат чыпчыкъ, къанатларын

къагъыб,

Бу сюзючю тенглерини кёллерин алыб,

— Тилини байлыгъына базыныб,

Барады макъамын созуб, къызыныб.

Бизни сартын, бу быланы къысхартсын,

Башындан, аягъындан алыб атсын, —

делле Гергеджыз, Къойчыпчыкъ, Бёдене,

Тамакъ арта, кеслерин джётелтдире.

— Къысхарт! — делле биринчи джолу.

Къысхартды.

— Ангыламайбыз! — делле экинчи джолу.

Ангылатды.

— Ким да билген затды! — делле

ючюнчюсюнде —

Джангыртсын! Келмей к'аллыкъ тюлдю
кючюнден!

Алай бла ётдюре ай, джыл кёзюу,
Кёбге созулунганды бу сюзюу.

КАСКА БЛА КЪУМУРСХА

Мени Каскам Крыловнукъундан базыкъды,
Бу каскагъа «Ишлемейд!» — дерге
джазыкъды.

Меннге, анга,

Солгъа, онгнга

Деген ишге устады, к'языкъды.

Ишлеб табханы, мысхыртысы,

Артха деб джыйгъан ырысхысы

Сау бир каска элчикге азыкъды.

Мысхыртысына к'ууана,

Тойда-оюнда ууала,

Айланганлай Каска, к'ач джетди,

Кёк Касканы кюрен чал этди.
Къыш келди да тюшдю къар,
«Сол» джолланы этди тар.
Каскагъа кириб бир табсыз дыгалас,
Гаккы кёзлери кёре алас-булас,
Бир таныш Къумурсхасына барды,
Былай джалынды анга джалбарды:
— Ахратда да сорулад дейд хоншугъа,
Туугъанлы да игисиз сиз онгсузгъа!
Хоншум, къурман болайым, атыб
къоймагъыз;
Мени юсюмде «баш устаны»
джоймагъыз...
Джазгъа дери кёзюгюзню ачарма,
Джаз а кесим огъунакыгъа къачарма...
— Джашлыкъда ишлегенми эдинг? —
дейд Къумурсха.
— Хо! —деб Каска джууаб береди къысха.
— Къайда? Кимде?

Энчиге...

Кесинге?

— Хо-о-о...

— Алай эсе, ал сен эсинге:

Джашлыгында ара ишге урунган,
Къартлыгында пенсия алыр, менича,
Алай болмай, солгъа-онгнга алданган,
Къартлыкъда атылыб къалыр, сенича.

КЪАУРА БЛА КЫРДЫК

Хар не джазгъа чыкъгъанды,
Джерге джылыу къакъгъанды,
Кёрюнгенди Къуу Къаура
Къоркъуусуз болуб джанына,
Батырлыкъ кириб къанына,
Къакъгъанында джел таудан,
Баш саулугъун азсыныб
Былтыр кючге базыныб,
Умут этгенди Къаура

Чилле, джибек джурунча,
Чайкъалыргъа бурунча,
Къаратыб халкъны саудан!...

Алай а

Тургъан башчыгъы къуруб,
Къалгъанды ёрге туруб.
Мыдах болуб, эс кириб,
Ол къараса эскериб,
Кырдыкны кёк кёгериб,
Келгенин кёрюб Къаура
Ёлюсаусуз болгъанд саудан...
Алай болса да Къуубаш
Гоммайланыб, туюлюб къаш,
Тирилрге кюрешиб,
Кёргенд ёхдем селешиб:
— Къара, Кырдыкга къара,
Болгъанына джан джара...
Хо, ма, насыбынг алай,
Билirse къарай, смарлай!..

Джер ючюн тиреб тёшюнгю,
Эздирликсе кесинги! —
Деб, кючюн джыйыб сонгура,
Умут этгенди Къаура
Кёк Кырдыкны тыяргъа,
Басыб джерге джыяргъа.
Алай а, джаш кёк кырдык
Этмей джахиллик, джашлыкъ,
Таяна ана джерге:
— Тюзд айтханынг. Джакъларбыз,
Джерибизни, сакъларбыз,
Сыйын тутуб бек ёрге! —
Дегенди да Къаурагъа,
Сора эришиб анга,
Тюз джанындан чыкългъанды,
Чалыб джерге джыкългъанды!..

БАШЛАРЫ

Назмула:

3 Джазыучу
тенгеме.	25 Март.
7 Кёзбау.	26 Къой чыпчыкъ.
11 Разы бол.	27 Къарылгъашчыкъла.
13 Къарачайым.	31 Къарачай.
16 Джюрек
сюйюнед.	36 Окъу, къарнаш.
18 Балийчик.	38 Сени бла — джюрегим.
Басняла.
18 Алгъа.	41 Сюзюу.
23 Къоз терек.	43 Каска бла Къумурсха.
	45 Къаура бла Къырдык.

Байрамуков Умар Зулнарнаевич

КАПЛИ

(стихи и басни)

На карачаевском языке

Редактор Н. М. Кагиева. Художник Б. М. Узденов.
Худ. редактор М. П. Бертник.
Тех. редактор Г. М. Хомякова.
Корректор Р. А. Гнаева.

Сдано в набор 8-VIII-1969 г. Подписано в печать 8-IX-1969 г. Формат 60x90¹/₄₈. Печ. л. 1. Уч.-изд. л. 1,11. Тираж 700 экз. Заказ 2854. Цена 13 коп. ВУ 63165. Ставропольское книжное издательство. Карачаево-Черкесское отделение. Черкесск, Ленина, 38. Карачаево-Черкесская типография, Черкесск, Первомайская, 47.

Багъасы 13 кап.

**СТАВРОПОЛЬ КИТАБ
ИЗДАТЕЛЬСТВО
КЪАРАЧАЙ-ЧЕРКЕС
БЕЛЮМЮ
ЧЕРКЕССК 1969**